

ספר
מעדני
יואל

פרשת שלח

י"ל ע"י מערכת
הוצאת אור חיים

Mechon@ohrchaim.com
718-930-7443

KolSatmar.com

ספר מעדני יואל

פרשת שלח

בו נקבצו ובאו דברות קודש וניצוצי אורה, אשר שמענו ונדעם
מרבנו הקדוש והטהור האדם הגדול בענקים

מרן יואל טייטלבוים זצוק"ל
אבדק"ק סאטמאר וגאב"ד ירושלים תובב"א

פרשת שלח • תשפ"ו לפ"ק

תוכן הענינים

העוסק במשא ומתן הוי הכנה לדבר מצוה שעל ידי כך יכול לקיים מצות ומעשים טובים ולגדל את הילדים לתורה על כן נחשב כחלק מעבודת השי"ת / **חובה על האדם לעסוק במשא ומתן לשם השתדלות לקיים מה שנאמר וברכך בכל אשר תעשה** / ממון הבא מאנשים שאינם מהוגנים מזיק ומקלקל את נפש המקבל, אבל כאשר הגיע אליו הממון בלי השתדלות אין לחוש כלל / **עמי הארצות אינם חיים לעתיד לבוא זולת העוסקים בתורה או מפרנסים ת"ח** / שפע עשירות עלול להביא את האדם לידי גאווה, אבל מי שזוכר את חסדי השי"ת יכול להתברך בשפע עשירות גדולה ולא יביאנו לידי גאווה כלל / **כאשר חסר זכות הצדיקים להגן על הדור, יש להתאמץ במצות החזקת התורה של תינוקות של בית רבן שהיא הכח היחידי המגין עלינו** / סימן אם האדם צדיק וירא את ה' כאשר בניו ותלמידיו ההולכים בעקבותיו הולכים בדרך ה' / **ראוי להתחזק תחילה וראש בקיום כל המצות שבתורה כפי הראוי, ורק לאחר מכן יכולים להתעסק בקיום מצות ישוב ארץ ישראל** / סימן לדבר שבקדושה כאשר הדבר עולה בהתאמצות גדול / **אותם אנשים השולחים את בניהם לבתי ספר הלומדים חכמת חיצונית אינם שמים על הלב שלבסוף ימצאו את בניהם מחללי שבתות רח"ל** / על ידי הדבקות בקדושה ובמצוות זוכה האדם שהשפע הגשמי יבוא לו רק לטובה / **השמחה והאהבה בקיום מצוות הם כלים להמשכת שפע וברכה גלויה לתוך העולם**

פרשת שלח

א

העוסק במשא ומתן הוי הכנה לדבר מצוה שעל ידי כך יכול לקיים מצות ומעשים טובים ולגדל את הילדים לתורה על בן נחשב בחלק מעבודת השי"ת

דבר מצוה. ועל ענין זה נסוב המכוון בדברי המדרש, עיי"ש בארוכה.

ואפשר לומר עוד בביאור הענין, כי הנה באמת ראוי לתת לב להבין כוונת האומרים שההולכים לסחורה נחשב כדבר מצוה, 'לכאורה פארוואס עפעס משא ומתן זאל הייסן א דבר מצוה'. אכן הענין הוא על פי מה שכתב בשו"ע (או"ח סימן רלא) בכל דרכיך דעהו (משלי ג, ו) שבכל פעולות האדם יכוון בעשייתן לשם שמים, ואפילו בענינים הגשמיים כאכילה ושינה לא יכוין להנאתו אלא לעבודת הבורא יתברך. והאיש העושה כן, 'אז מ'שלאפט כרי מ'זאל קאנען דינען דעם אייבערשטן, און מ'עסט מיט דער כוונה, הייסט דעם וואס מ'שומ צרכי הגוף אויכעט אן עבודה', ונמצא שהוא עובד את הבורא תמיד. ע"כ.

שלח לך אנשים ויתורו את ארץ כנען וגו' (יג, ב). איתא במדרש (במדבר רבה טז, א) הלכה מהו לפרוש לים הגדול קודם לשבת שלשה ימים, שנו רבותינו אין מפליגין בספינה בים הגדול שלשה ימים קודם לשבת, ע"כ. הנה ראוי לתת לב להבין קישור הדברים מה ענין הלכה זו שאין מפליגין בספינה ג' ימים קודם השבת לענין שליחות המרגלים לתור את ארץ כנען.

ואפשר לבאר כוונת המדרש, בהקדם מה שכתב ק"ז בישמח משה בפרשתן בביאור דברי המדרש, כי הנה מבואר בשו"ע (או"ח סימן רמח ס"ד) כי לדבר מצוה מותר להפליג לפני השבת, ואילו לדבר הרשות אסור להפליג לפני השבת, יש אומרים שההולכים לסחורה חשוב כדבר מצוה, ורק אותן ההולכים לטייל לא הוי

המרגלים לארץ ישראל למען יעשו הכנה בארץ כנען להכין את המקום לפני ביאתן של ישראל להעביר רוח טומאה של הכנענים ולהזמין את השראת הקדושה בארץ. עכ"ד הק'.

ומעתה יבואר דברי המדרש שלח לך אנשים וגו' הלכה מהו לפרוש לים הגדול קודם לשבת שלשה ימים וכו', ואם היה שליח מצוה מותר לו לפרוש בכל יום שירצה וכו', כי הנה נתבאר שכל עיקר כוונת משה רבינו בשליחות המרגלים, למען יעשו הכנה והזמנה להשרות כח הקדושה בארץ ישראל על כן שפיר הביא המדרש שאלה בהלכה זו מהו לפרוש לים הגדול קודם לשבת שלשה ימים וכו', ואמרו שאם היה שליח מצוה מותר לו לפרוש בכל יום שירצה וכו', ומשם נתבאר כי ההולך בשביל עניני משא ומתן נחשב לשליח מצוה, אם כן נראה מזה שכאשר יעשה האדם דבר שהוא הכנה לדבר מצוה הרי זה נחשב כעוסק במצוה, ומשום כך שלח משה רבינו את המרגלים לארץ כנען לעשות הכנה לדבר מצוה. והבן.

וביאור הדברים הוא, כי הנה מאחר שעל ידי האכילה והשתיה יש לו הכח לעבוד את השי"ת, אם כן נמצא שהאכילה והשתיה הוא הכנה לדבר מצוה על כן נחשב האכילה והשתיה לעבודת הבורא ב"ה.

ועל דרך זה יש לומר שאותם ההולכים לעסוק בסחורה, הוא גם כן הכנה לדבר מצוה כיון שיש בו צורך לכל עניני עבודת הבורא ב"ה. 'או מען איז עוסק במשא ומתן ווי עס ברויך צו זיין, מ'ברויך עס האבן מקיים צו זיין מצות ומעשים טובים, מ'זאל קאנען מנדל זיין בנים לתורה, איז דאס אליין אויך א דבר מצוה, ווייל דאס איז א הכנה צו דער זאך'.

ונקדים עוד מה שכתב ק"ו זל"ה ביימב לב (ד"ה שלח לך פי' רש"י לדעתך) שכוונת משה רבינו ע"ה בשליחות המרגלים, כי הנה מודעת זאת שכל דבר שבקדושה צריך הכנה והזמנה מלפניה לגרש כח הטומאה ולהשכין את כח הקדושה, על כן שלח משה רבינו את

חובה על האדם לעסוק במשא ומתן לשם השתדלות לקיים מה שנאמר וברכך בכל אשר תעשה

ית' בשליחות זו, מדוע לא צוה הקב"ה את משה לשלוח מרגלים לתור את הארץ, ואם היה השליחות היפך רצונו יתברך מדוע הרשה לו לשלוח, ואיך נתלה רצונו יתברך ברצונם.

באופן אחר אפשר לבאר המכוון בדברי המדרש בהקדם לבאר מה שכתב רש"י (עפ"י סוטה לד:) לדעתך, אני איני מצוה לך, אם תרצה שלח. ולכאורה צריך ביאור, דממה נפשך אם היה רצון הבורא

הזה, אלא כל פרנסתו בא אליו בהשגחת הבורא ית"ש, ויש לו להשיים את במחוננו בהשי"ת שהוא לבדו הזן ומפרנס אותנו ברחמיו וברוב חסדיו, אלא שהשגחת הבורא ב"ה מלוכש במבע מתוך פעולת השתדלות האדם בעסקי משא ומתן. ע"כ.

נמצא עולה מן האמור כי אלו ואלו דברי אלקים חיים, כי דבריו של רבי שמעון בן יוחאי הוא על אדם שהוא בבחינת עושה רצונו של מקום, אשר עליו נאמר ועמדו זרים ורעו צאנכם וגו' שמלאכתו נעשית על ידי אחרים, ומשום כך איש כזה אינו רשאי לעשות שום פעולה לפרנסתו, ואילו מה שדרש רבי ישמעאל ואספת דגנך וגו', הנהג בהן מנהג דרך ארץ, זה סובב על מי שאינו עושה רצונו של מקום בשלימות הראוי, אז מוטל על האדם חובת ההשתדלות להנהיג בהן מנהג דרך ארץ.

וזוהו על דרך מה שכתבו תלמידי הבעש"ט חק' בשמו (תולדות יעקב יוסף פ' מצורע) בביאור מה שאמרו שם להלן בגמרא, אמר אביי הרבה עשו כרבי ישמעאל ועלתה בידן, כרבי שמעון בן יוחאי ולא עלתה בידן וכו'. והיינו שאנשים כאלו שאינם בבחינת כוונתו של רבי שמעון בן יוחאי, להיות עושים רצונו של מקום בשלימות, אלא שרק עשו כרבי שמעון בן יוחאי, היינו בכ"ף הדמיון, שלא היו במדריגה זו אלא שהיו רוצים לדמות עצמם אליו, לכן לא עלתה בידם, ע"כ. וכדברים האלו כתב גם החתם סופר זלה"ה בשם רבו הגה"ק מו"ה נתן אדלער זלה"ה, וכיון בזה לדברי

ואפשר לומר בביאור הענין על פי מה שאמרו בגמרא דהנה איתא בגמרא (ברכות לה:) תנו רבנן (דברים יא, יד) ואספת דגנך, מה תלמוד לומר, לפי שנאמר (יהושע א, ח) לא ימוש ספר התורה הזה מפיך, יכול דברים ככתבן, תלמוד לומר ואספת דגנך, הנהג בהן מנהג דרך ארץ, דברי רבי ישמעאל. רבי שמעון בן יוחאי אומר, אפשר אדם חורש בשעת חרישה וזורע בשעת זריעה וכו' תורה מה תהא עליה, אלא בזמן שישראל עושין רצונו של מקום, מלאכתן נעשית על ידי אחרים, שנאמר (ישעיה סא, ה) ועמדו זרים ורעו צאנכם וגו', ובזמן שאין ישראל עושין רצונו של מקום, מלאכתן נעשית על ידי עצמן, שנאמר ואספת דגנך וכו', ע"כ.

וכתב בפני יהושע (קידושין פב. ד"ה רבי שמעון) בביאור הענין, כי הנה האמת הוא שהאדם מושגח מהשי"ת על כל פרט ופרט, והשי"ת ממציא לאדם כל צרכו, ואם כן איפוא לא היה האדם רשאי לעשות שום פעולה לצורך פרנסתו כיון שנראה מזה כאילו חסר לאדם האמונה בהשי"ת, ברם דבר זה תלוי במדריגת האדם, כי מי שהוא עושה רצונו של מקום בשלימות הראוי, ודאי אין לו לעשות שום פעולה בעצמו, כי השי"ת ימציא לו טרף לביתו וימלא כל צרכו ומשאלתו.

אבל מי שכבר נכשל בחטא הנה מוטל עליו לעשות איזה השתדלות לצורך פרנסתו, ועליו הכתוב אומר (דברים יד, כט) למען יברכך ה' אלקיך בכל מעשה ידך אשר תעשה, אלא שעדיין צריך להאמין שלא כוחו ועוצם ידו עשה לו את החיל

השתדלות על המטמוניות, אם כן נמצא שהוא על פי ה' שכן נאמר בתורה וברכך וגו' בכל אשר תעשה, ולכן אמר שהיתה שליחותם בציווי.

ומעתה יתבאר הכוונה במה שהביאו כאן במדרש השאלה אם מותר לפלוג לפני השבת, ואמרו שלדבר מצוה שרי, ויש אומרים שההולך לסחורה חשוב כהולך לדבר מצוה, כי הנה הטעם שההולך לסחורה חשוב כדבר מצוה הוא מטעם האמור, יען כי בעת שבני ישראל אינם בתכלית השלימות, אז כבר יש חיוב בהשתדלות שכן נאמר בתורה וברכך וגו' בכל אשר תעשה, ומכיון שכן יש דבר מצוה לילך בשביל סחורה ולעשות השתדלות לצרכי הפרנסה. ומהאי טעמא שלח משה רבינו את המרגלים כי מכיון שראה משה רבינו שמצב בני ישראל אינם בתכלית השלימות, אם כן איפוא יש עליהם חיוב השתדלות, על כן שלח אותם משה על פי ה'.

(דברי יואל מהדורא תניינא עמוד שצד-תכב)

הבעש"ט הקדוש, ושני נביאים מתנבאים בסגנון אחד.

ועל דרך זה אפשר ליישב הכוונה במה שאמר לו הקב"ה, שלח לך, לדעתך, אני איני מצוה אותך, אם תרצה שלח, כי הדבר תלוי במדריגת בני ישראל בביאתם לארץ ישראל, שאם יהיו במדריגת השלימות, אז לא יצטרכו לשום פעולה אנושית, אבל אם לא יהיו אז במדריגה זו, אז שפיר יצטרכו הם עצמם לעשות פעולה לצורך זה, כענין שנאמר וברכך וגו' בכל אשר תעשה.

ועל כן אמר למשה רבינו שלח לך לדעתך, אני איני מצוה אותך, אלא אם תרצה שלח, והיינו אם לדעתך נמצאים בני ישראל במדריגה נמוכה שאינם בתכלית השלימות, ולכן יש ברצונך לשלוח, כיון שאז כבר יש חיוב השתדלות, אז תשלח. ומשום כך נאמר וישלח אותם משה ממדבר פארן על פי ה' וגו', כי מכיון שידע משה רבינו שבני ישראל אינם בתכלית השלימות, אם כן יש צורך לעשות

ממון הבא מאנשים שאינם מהוגנים מוזק ומקלקל את נפש המקבל, אבל כאשר הגיע אליו הממון בלי השתדלות אין לחוש כלל

רצונו ית"ש, ואם כן קשה ממה נפשך אם היה רצון הבורא ב"ה שישלחו המרגלים, למה אמר הקב"ה למשה שלך לך דהיינו לדעתך אם תרצה שלח, אשר משמעות הדברים מורים לכאורה שאין הדבר כפי

וידבר ה' וגו' שלח לך אנשים ויתורו וגו' (יג, א-ב), וברש"י שלח לך לדעתך וכו' אם תרצה שלח, ע"כ. לכאורה תמוה כי זה ודאי לא יעלה על הדעת שמשם רבינו ע"ה יעשה איזה פעולה שהוא נגד

הארץ אשר ה' אלקיך נותן לך, לא תלמד לעשות כתועבות הגוים ההם וגו', דהנה כשנתן השי"ת לישראל את כל טוב ארצות הגוים האלה, וכל ממונם ורכושם המה יירשום, הנה יש לחוש שמא תפעל פעולה לרעה על נפשות ישראל, יען כי כח הפועל בנפעל, שהרי בתוך הרכוש של הגוים האלה טמון כל מדותיהם ורוע תכונותיהם, וכאשר יהנו ישראל מהם ודאי יש לחוש שיקנו קנין רעה בנפשם ח"ו.

אשר על כן אמר הכתוב כי אתה בא אל הארץ אשר ה' אלקיך נותן לך וגו', היינו כי מאחר שלא תגיע ממונם על ידי השתדלות מצד ישראל, לכן שפיר מותר לנו לקחת את ממונם של הרשעים האלה, כי באופן כזה השי"ת הוא הנותן לך, וכל ממון שבא ליד ישראל הוא ירושה ומתנה מאת השי"ת, אשר על כן מבטיח לנו הכתוב שבודאי אין לחוש ולהסס בדבר כי ודאי לא תלמד לעשות כתועבות הגוים ההם וכו'. עכדה"ק עיי"ש בארוכה.

והנה מבואר במדרש (ילקוט"ש ח"א רמז תשמב) שבתחילה נתקבצו אצל משה לשלוח המרגלים ולא רצה ואמר להם כבר הבטיחנו ה', ואמרו לו כי העמים יודעים בנו שאנו באים לירש אותם והם מטמינים את ממונם, וכשיגיעו ישראל לא ימצאו כלום, ונמצא דברי ה' בטל ח"ו, ואז וייטב הדבר בעיני משה מה שאמרו ויחפרו לנו את הארץ וגו', פירוש החפירות שמטמינים בהם ממונם וכו', כיון ששמע משה כך נלכד בידם, עכ"ד. לכאורה יש להקשות

רצון הבורא ב"ה, ואם נאמר שבאמת לא היה שליחות המרגלים כפי רצון הבורא ב"ה, קשה ביותר איך אפשר שמשה רבינו יעשה דבר שאינו כפי רצון הבורא ב"ה.

אכן אפשר לבאר את הענין על פי מה דאיתא באגרא דכלה (פ' שופטים) בגודל הזהירות שלא ליהנות מממון רשעים, כי קבלה היא בידינו מפי רבותינו הק' אשר כח הפועל בנפעל, ויש בממון ורכוש האדם תכונת הבעלים. וכתב שם בלשונו 'ועתה אם עיני שכל לך תבין את אשר לפניך, אשר בעינינו ראינו כמה אנשי שם אשר פיתם היצר לתבוע חלקם, והשתדלו בפרנסתם לקבל ממון מכל אדם, ונשארו אחר כך כלים ריקים, כי הממון שסיגלו מבני בלי שם, דבק בם ובנפשם וכיבתה השלהבת אש אשר בער בקרבם באהבת היוצר כל'.

והנה לפי זה יש מקום לומר שאסור לקבל ממון מכל אדם שאינו הגון. אכן זה אינו, כי אם האדם לא השתדל בדבר כלל, אלא השי"ת שולח לו ממון על ידי איש פרטי, הנה הוא מתנת אלקים, והשי"ת נקרא בעליו של הממון, והוא מזמין לו את הנאות לו ולנשמתו וכו', ולא יבא לו מזה פועל מגונה ח"ו מכח הפועל, כי השי"ת הוא הנותן והוא הבעלים ואין כאן בית מיחוש, וכל עיקר האיסור הוא שלא ישתדל האדם מעצמו לקבל מעות מאיש שאינו הגון.

ועל פי הצעה זו כתב לבאר מה שאמר הכתוב (דברים יח, ט) כי אתה בא אל

ויבינו ישראל את כל זה, שפיר יוכלו לקבל את כל טובת ארצות הגוים האלה ממונם ורכושם, כיון שלא עשו שום השתדלות מצדם לרכוש את ממון הכנענים, אם בן איפוא הרי זה מתנה מאת הקב"ה ובודאי לא ישפיע עליהם לרעה כלל.

ומעתה יש לומר שכל זה היה כוונת משה רבינו בשליחות המרגלים, אבל כוונת בני ישראל עצמם לא היה על זה הדרך אלא כפי שהם אמרו להדיא ויחפרו לנו את הארץ וגו', שילכו המרגלים לראות ולמצוא החפירות שמטמינים בהם ממונם וכו'.

ומעתה יתבאר הענין שאמר הקב"ה למשה שלח לך לדעתך וכו' אם תרצה שלח, היינו שאמר לו הקב"ה שלא ילכו המרגלים כפי דעתם וכוונתם של בני ישראל לעשות השתדלות טבעי להשיג ממונם ורכושם של הכנענים, אלא שישלח את המרגלים כפי מה שהוא בדעתו וכוונתו ורצונו של משה רבינו, שיבואו להכרה שאין להם היכולת לעשות שום השתדלות בדבר, כי על אופן זה ודאי יש תועלת גדול בשליחות המרגלים שעל ידי כך יתברר להם שאינם יכולים לעשות שום השתדלות טבעית לרכוש את ממונם ורכושם, ומתוך כך יכולים לרכוש את המממוניות כי בודאי לא ישפיע עליהם לרעה.

על דבריהם שאם כן איפוא נמצא שעשו ישראל פעולת השתדלות להשיג ולרכוש את אוצרות הכנענים, אם בן איפוא תמוה הדבר הא כיצד הותר להם לעשות פעולת השתדלות לרכוש את ממון הכנענים, כי הלא מאחר שעשו השתדלות בדבר, שוב אין זה נחשב למתנת אלקים, וא"כ אין שום היתר ליהנות מממון הכנענים שיש לחוש שיתקלקלו מכח הפועל רע שבתוך ממון הכנענים.

אכן אפשר לומר שזאת היתה כוונת משה רבינו ע"ה במה שאמר להמרגלים וראיתם את הארץ וגו' ואת העם היושב עליה החזק הוא הרפה וגו', והיינו שמכיון שראה משה רבינו שבני ישראל רוצים לעשות השתדלות למצוא את החפירות שהכנענים מטמינים בהם ממונם, על כן אמר להמרגלים שהם ילכו לשם לראות את הארץ וגו' ואת העם היושב עליה החזק הוא הרפה וגו', והיינו שמתוך כך יתברר להם חוזק ותוקף יושבי הארץ הכנעני, שאי אפשר לבני ישראל לנצח אותם בדרך הטבע כלל, ועל ידי כך ידעו ויבינו בני ישראל שאין להם היכולת לעשות שום השתדלות טבעית על כך, וכל מה שיעלה בידם לרכוש את הארץ ולקבל כל טובת ארצות הגוים האלה ממונם ורכושם, אין זה מכח השתדלות מצדם כלל, אלא השי"ת ברחמיו וברוב חסדיו הוא הנותן אותם אלינו. וכאשר ידעו

עמי הארצות אינם חיים לעתיד לבוא זולת העוסקים בתורה או מפרנסים ת"ח

שאמרו בגמרא (ברכות לה:) אפשר אדם חורש בשעת חרישה וזורע בשעת זריעה וכו' תורה מה תהא עליה, אלא בזמן שישראל עושים רצונו של מקום מלאכתן נעשית על ידי אחרים שנאמר (ישעיה סא, ה) ועמדו זרים ורעו צאנכם, ע"כ. אם כן נראה שאם לא היו בני ישראל חוטאים בחטא המרגלים, אז היו נכנסים תיכף לארץ ישראל בבחינת עושי רצונו של מקום, ואין לחוש על ביטול תורה כי באופן כזה היו עומדים זרים לעשות מלאכתם.

אבל מאחר שחטאו בחטא המרגלים, שוב אינם בבחינת עושים רצונו של מקום, מעתה יש לחוש אם היו נכנסים תיכף לארץ ישראל והיו צריכים בעצמם להיות חורש בשעת חרישה וזורע בשעת זריעה, ולא היו יכולים לעסוק בתורה, לכן הקיפם הקב"ה תחילה במדבר ארבעים שנה שיהיו אוכלים מן ושותים מי באר, להיות התורה נבללת בגופן, ורק אחר כך היו יכולים ליכנס לארץ. נמצא עולה מן האמור שאין כאן שום סתירה כי הכל עולה בקנה אחד, כי רק לאחר חטא המרגלים הוזקקו להיות במדבר ארבעים שנה כדי שתבלל התורה בגופן.

ועל פי הדברים האלה נבוא אל המכוון במה שאמר הקב"ה חייהם שאני נותן להם מקום לטעות וכו', כי הנה איתא בגמרא (כתובות קיא:) עמי הארצות אינן חיים

וידבר ה' אל משה וגו' שלח לך אנשים וגו' (יג, א-ב), וכתב רש"י ז"ל, לפי שבאו ישראל ואמרו נשלחה אנשים לפנינו וגו', ומשה נמלך בשכינה, אמר אני אמרתי להם שהוא טובה וכו', חיייהם שאני נותן להם מקום לטעות בדברי המרגלים, ע"כ. הנה יש לדקדק באומרו חיייהם וכו', כי הנה בפשטות נראה שהוא לשון שבועה, אבל לכאורה קשה על זה שלא מצינו בשום מקום אחר שישבע הקב"ה בחיותם של ישראל.

ואפשר לומר בביאור הכוונה באופן אחר, והוא על פי מה דאיתא במכילתא (בשלח, הקדמה) שאמר הקב"ה אם אני מביא עכשיו את ישראל לארץ, מיד מחזיקים אדם בשדהו ואדם בכרמו, והם בטלים מן התורה, אלא אקיפם במדבר ארבעים שנה שיהיו אוכלים מן ושותים מי באר והתורה נבללת בגופן. ע"כ.

והקשו המפרשים כי לפי דבריהם ז"ל נראה שהטעם שהקיף הקב"ה את ישראל במדבר ארבעים שנה, היה למען יאכלו את המן וישתו מי באר ותהיה התורה נבללת בגופן. והרי מצינו להדיא בפרשתינו שמה ששהו ישראל ארבעים שנה במדבר היה עונש על חטא המרגלים, ויש להבין הא כיצד יתיישב שניהם.

אכן אפשר לומר כי שניהם שהן אחת הם, וביאור הענין הוא על פי

לעתידי לבוא וכו', כל המשתמש באור תורה אור תורה מחייהו וכל שאינו משתמש באור תורה אין אור תורה מחייהו כיון דחזייה דקמצטער אמר לו רבי מצאתי להן תקנה מן התורה ואתם הדבקים בה' אלהיכם חיים כולכם היום (דברים ד, ה) וכי אפשר לדבוקי בשכינה והכתיב (שם פסוק כד) כי ה' אלקיך אש אוכלה, אלא כל המשיא בתו לתלמיד חכם והעושה פרקמטיא לתלמידי חכמים והמהנה תלמידי חכמים מנכסיו מעלה עליו הכתוב כאילו מדבק בשכינה, ע"כ. הנה מבואר מזה אשר מה שיזכו ישראל לקום בתחיית המתים בזמן הגאולה, הוא בזכות לימוד התורה או החזקת תלמידי חכמים, ובלי זה לא יוכלו לקום לתחיה. ע"כ.

וזהו שאמר לו הקב"ה שמכיון שבאו ואמרו נשלחה וגו' והתברר מזה שאינם עדיין במדריגת עושים רצונו של מקום, מעתה אם יכנסו לארץ ויצטרכו להיות בעצמם חורש בשעת חרישה, לא יוכלו לעסוק בתורה, ואם כן ימנע מהם כח הזכות שיוכלו לקום בתחיית המתים. ועל כן אמר הקב"ה חייהם וכו', היינו כדי שיוכלו לקום בתחיית המתים, לכן אני נותן להם מקום לטעות בדברי המרגלים וכו', שמתוך כך ישארו במדבר ארבעים שנה ויעסקו בתורה, ויהיה התורה נבללת בגופם, ומתוך כך יזכו לאור התורה הק' אשר על ידה יכולים לקום לתחיית המתים.

(ס"ג שנת תשי"ז; דברי יואל תנינא עמוד שסט)

שפע עשירות עלול להביא את האדם לידי גאווה, אבל מי שזוכר את חסדי השי"ת יכול להתברך בשפע עשירות גדולה ולא יביאנו לידי גאווה כלל

את ממונם, וכשיגיעו ישראל לא ימצאו כלום, ונמצא דברי ה' בטל ח"ו, ואז וייטב הדבר בעיני משה מה שאמרו ויחפרו לנו את הארץ וגו', פירוש החפירות שמטמינים בהם ממונם וכו', כיון ששמע משה כך נלכד בידם, ע"כ.

והנה ממה שאמרו על משה רבינו אשר נלכד בידם, נראה שהם לכדוהו בערמה, והיינו שבאמת היה כוונתם לרגל את הארץ כפשוטה, ולראות אם יש בהם היכולת לכבוש את הארץ, וזה מורה על

ויקרא משה להושע בן נון יהושע (יג, טז), ובתרגום יונתן איתא 'וכדי חמי משה ענוותנותיה קרא וכו' יהושע'. ולכאורה יפלא הדבר מה ענין מדת ענוה לתפילת משה רבינו על יהושע.

ואפשר לומר בביאור הכוונה על פי מה שאמרו במדרש (ילקוט ש"א ח"א רמז תשמב) שבתחילה נתקבצו אצל משה לשלוח המרגלים ולא רצה ואמר להם כבר הבטיחנו ה', ואמרו לו כי העמים יודעים בנו שאנו באים לירש אותם והם מטמינים

על פי דעתו ועל כוונתו של משה רבינו לראות את המטמוניות, שהרי על ידי המטמוניות האלה יכולים להגיע לידי גאווה ח"ו, ומתוך כך ישנה את דעתו לילך על דעתם לראות אם יש בהם כח לכבוש את הארץ.

על כן כאשר ראה משה רבינו מדת ענוותנותו של יהושע, קרא שמו יהושע, והיינו שאמר לו י"ה יושיעך מעצת מרגלים, שהודיע לו ככל הענין האמור, שאף על פי שהמטמוניות והרכוש עלול להביא את האדם לידי גאווה, אבל כאשר ידע האדם נאמנה שכל העושר והגדולה ניתן לו מאת השי"ת, שוב אין לחוש שמא יביאנו העשירות להתנאות ברוב עושרו. וזהו שרמזו לו בקריאת שמו יהושע באומרו י"ה יושיעך מעצת וכו', היינו שכאשר יזכור תמיד בכל עת ועונה אשר י"ה יושיעך, ר"ל שכל שפע העושר והגדולה הוא מאת השי"ת, שוב אין לחוש שמא יביאנו להתנאות במעלותו, ועל ידי כך ינצל מעצת מרגלים שינסו להטעות את לבו שלא ילך על דעתו של משה בשביל המטמוניות.

ולדרבינו אפשר לומר שענין זה עצמו הודיע הקב"ה למשה רבינו באומרו שלח לך, לדעתך וכו', כי הנה גם משה רבינו היה עניו מאד מכל האדם אשר על פני האדמה, ועל כן אמר לו הקב"ה שאפילו לפי דעתו ובחינתו שהוא מתנהג במדת הענוה, עדיין אין לחוש מלשלוח את המרגלים להשיג את המטמוניות, כי כל זמן שיכירו ישראל

מיעוט בטחון בהשי"ת, ואילו כוונת משה רבינו ע"ה היה בשליחות המרגלים לראות את החפירות שמטמינים בהם ממונם.

והנה באמת מצינו בתורה הק' שהמטמוניות והרכוש הגדול עלול להביא את האדם לידי גאווה, כפי מה שאמר משה רבינו (דברים ח, יב) פן תאכל ושבעת ובתים טובים תבנה וישבת, וצאנך ובקרך ירביון וכסף וזהב ירבה לך וגו' ורם לבבך ושכחת את ה' אלקיך וגו'. ברם כל זה הוא כאשר נדמה לאדם שכוחו ועוצם ידו עשה לו את החיל הזה, אבל כאשר האדם מכיר את האמת שכל העושר והרכוש הנמצא אתו ניתן לו מאת השי"ת ברחמיו וברוב חסדיו, שוב אין לחוש שמא יביאנו העושר להתנאות ברוב עושרו. ובהיות כן אף אם יתברך האדם בשפע עשירות גדולה ובתים מלאים כל טוב, לא תזיק לו העשירות כלל, וזהו מה שאמר הכתוב וזכרת את ה' אלקיך כי הוא הנותן לך כח לעשות חיל וגו', והיינו שכאשר יזכור האדם שכל העושר והגדולה הגיע אליו מאת השי"ת, על ידי כך ינצל מן הנאווה ולא יצא שום מכשול מרוב שפע העשירות.

ומעתה נבוא אל המכוון, כי הנה דרבן של בני אדם המתנהגים בענוה, שהוא מתרחקים מכל דבר המביא אותם לידי גאווה. לפי זה נמצא שיש מקום לומר על יהושע בן נון שירצה להתרחק מכל שפע עשירות כדי שלא יכשל חלילה על ידו במדת הגאווה, ומעתה יתכן לומר שבדבר זה יבקשו המרגלים להסית את יהושע שישתתף עמהם במזימתם, ולא ילך

לכל האוצרות שהטמינו הכנענים ולהיות להם בתים מלאים כל טוב בלי שום חשש נזק בדבר.

(דברי יואל תניינא עמוד ססב)

וידעו שכל שפע העשירות הוא מאת השי"ת, אין לחוש שמא יביא אותם להיכשל במדת הגאווה, ובהיות כן שפיר יכולים ליכנס לארץ חמדה טובה, ולזכות

כאשר חסר זכות הצדיקים להגן על הדור, יש להתאמץ במצות החזקת התורה של תינוקות של בית רבן שחיא הכח היחיד המגין עלינו

ואפשר לומר כי דבר אחד יישאר אתנו לעד ולעולם בלי שום גרעון, והוא לימוד התורה היוצא מהבל פיהם של תינוקות של בית רבן, כפי המבואר בדברי חכמינו ז"ל במדרש (בראשית רבה סה, ב) שאמר בלעם לאומות העולם לכו וחזרו על בתי כנסיות ובתי מדרשות שלהן, ואם מצאתם שם תינוקות מצפצפין בקולן אין אתם יכולים להזדווג להם וכו', דתורתן של תינוקות של בית רבן הם הבל פיהם שאין בהם חטא, והוא הכח הקדושה ביותר גדול שאין למעלה הימנו, ודבר זה הוא כח המגין עלינו בכל עת ועונה. אם כן נמצא שכאשר אנו חיים בדור כזה שלא נמצא אדם כשר וצדיק המגין בזכותו על חבריו, יש לנו להתאמץ ביותר לחזק ולתמוך בעין יפה החזקת תלמוד תורות של תינוקות של בית רבן, וזכות זה יעמוד ויגן עלינו לשמור על נפשינו מכל פגעים רעים שבעולם.

ועל פי זה יש לומר הרמז באומרו 'וראיתם את הארץ מה היא', ר"ל איזה כח הקדושה נמצא בארץ שיכול

וראיתם את הארץ מה היא וגו', היש בה עין אם אין והתחזקתם ולקחתם מפרי הארץ וגו' (יג, יח-כ). לכאורה יש לדקדק על אומרו 'אם אין' שהוא שפת יתר לכאורה, כי מאחר שהולכים לתור בארץ ולראות אם יש בה עין, מובן הדבר מאליו שיתכן הדבר שלא יראו בעיניהם שיש בה עין, אם כן איפוא יש להבין מפני מה הוצרך הכתוב לפרש ולומר 'אם אין'.

והנה רש"י ז"ל פירש אומרו 'היש בה עין', אם יש בהם אדם כשר שיגין עליהם בזכותו. ע"כ. ולפי דרכו יש להבין הא כיצד יתפרש המשך הכתוב באומרו 'והתחזקתם ולקחתם מפרי הארץ', כי מה ענין זה אל זה.

ואפשר לפרש את המכוון על דרך הרמז, כי הנה בשעה שנמצא אדם כשר וצדיק הנה הוא עומד ומגין בזכותו על כל יושבי הארץ, אמנם יש להבין מה יעשו ישראל בשעה שאפס חסיד ואדם צדיק אין בארץ להגן עליהם, כי מי יעמוד בעדיהם למגן ולמחסה בעת כזאת.

ויתחזקו ויתאמצו להעמיד תלמוד תורות ולהושיב מלמדי תינוקות על פתחת הקודש, וזכות זה יעלה בידינו לשמור עלינו, כי כח התורה של תינוקות של בית רבן מנינא ומצלא מכל מיני פגעים המתרגשים להיות בעולם.

(א' שלח תשט"ו, דרשה בעיר הבירה לאנדאן)

להגין עלינו מכל הקמים עלינו, 'היש בה עץ', ר"ל אדם כשר שיגין זכותו עלינו, 'ואם אין', שאם אין אדם כשר וצדיק בארץ להגן בעדינו, הנה העצה היעוצה 'והתחזקתם ולקחתם מפרי הארץ', ר"ל שיתעוררו בני ישראל לחזק כוחן של פרי הארץ אלו התינוקות של בית רבן,

סימן אם האדם צדיק וירא את ה' כאשר בניו ותלמידיו ההולכים בעקבותיו הולכים בדרך ה'

שעל פי רוב ניכר מהות האדם לפי התנהגות בניו ותלמידיו, כי הנה מי שהוא אדם כשר ולבו לשמים, הרי זה עושה פירות וגם בניו ותלמידיו נוהגים כמוהו, וגם הם הולכים בדרך הישר והטוב, וכמו שפירש ק"ז זל"ה בייטב לב (פ' אמור) עה"פ (תהלים יט, י) 'יראת ה' טהורה עומדת לעד, עיין שם.

מה שאין כן מי שאין תוכו כבדו, אלא שהוא מראה עצמו לעיני הבריות כאילו הוא אדם כשר, אולם שבע תועבות בלבו, אז יתגלה מחשבתו וסתר לבבו פנימה על ידי בניו ותלמידיו שהם אינן הולכים על דרך הישר, ועל ידם מתגלה מהות האמיתי של האב.

ומעתה יתבאר הכוונה בדברי הכתוב 'היש בה עץ, אם אין, שיראו אם יש שם אדם כשר וצדיק שיגין עליהם בזכותו אם לאו, ואם תאמר הא כיצד יכולים לברר את הדבר לאשורו, על זה אמר "ולקחתם מפרי הארץ", ר"ל שיראו

באופן אחר אפשר לבאר המשך לשון הכתוב כמה שפתח הכתוב לומר וראיתם את הארץ מה היא וגו' 'היש בה עץ אם אין, ופירש"י אם יש בה אדם כשר שיגין עליהם בזכותו, למה שכתב לאחר מכן והתחזקתם ולקחתם מפרי הארץ.

כי הנה לכאורה יש להבין המכוון במה שצוה אותם משה רבינו לראות אם יש בה אדם כשר שיגין עליהם בזכותו, כי הוא דבר קשה ביותר והא כיצד יעלה ביד האדם להבין ולהבחין אם יש אדם כשר או לא, כי מי זה יכול להבין ולדעת מה שיש בלב חבירו, ואף אם ידמה לאדם על איזה אדם מסוים שהוא אדם כשר, הא כיצד ידע נאמנה שכך הוא האמת, הרי יכול להיות שאין תוכו כבדו, ורק השי"ת לבדו בוחן כליות ולב, והא כיצד ידע האדם נאמנה אם יש אדם כשר המגין בזכותו על הבריות או לא.

אמנם נראה כי משה רבינו ע"ה מסר להם סימן מובהק בדבר, כי

הדבר על נכון האם הוא באמת אדם כשר
והגון או לא. והבן.

(בוצינא קדישא ח"ב עמוד רכב)

ויתבוננו במהות הפירות היוצאים ממנו,
דהיינו הנהגות בניו ותלמידיו אחריו
ההולכים בעקבותיו, על ידי כך יתברר

ראוי להתחזק תחילה וראש בקיום כל המצות שבתורה כפי הראוי, ורק לאחר מכן יכולים להתעסק בקיום מצות ישוב ארץ ישראל

היינו כיון שתכלית הלקיחה הוא כדי
להתעורר ולעשות הכנה על קיום מצות
הארץ, אם כן איפוא ראוי לקיים אומרו
והתחזקתם וגו', דהיינו להתחזק תחילה
וראש בקיום כל המצות שבתורה כפי
הראוי, ורק לאחר מכן יכולים ליקח מפרי
הארץ כדי להתעסק בקיום מצות ישוב
ארץ ישראל.

והנה בעוה"ר בדורינו קמו כיתות
הציונים, ומסיתים לבב בני
ישראל לעלות לארץ ישראל בשביל מצות
ישוב ארץ ישראל. אמנם המה מתעסקים
רק במצוה זו בלבד, ומעולם לא שמענו
שידקדקו באיזה מצוה ממצות אחרות,
כשמירת שבת ומאכלות אסורות, ואדרבה,
הם עצמם עוברים על כל מצות התורה,
ואם כן איפוא הבל יפצה פיהם כאשר הם
מדברים בהתלהבות ממצות חיבת הארץ,
כיון שהאמת הוא שבלעדי שמירת התורה
הק' אין שום מקום לעסוק בישוב הארץ.
ועל זה הזהיר אותם משה רבינו באומרו
והתחזקתם ולקחתם מפרי הארץ וגו',
שצריכים להתחזק בראשונה בקיום כל
התורה הק' כפי הראוי, ורק אחר כך

באופן אחר אפשר לומר הכוונה באומרו
והתחזקתם ולקחתם מפרי הארץ
וגו', כי לכאורה יפלא הדבר וכי איזה
חיזוק צריך האדם להתחזק על אודות
לקיחת הפירות.

אכן אפשר לומר בביאור הכוונה, כי הנה
משה רבינו צוה אותם לקחת מפרי
הארץ, למען יראו בני ישראל את טובת
פירות הארץ, ומתוך כך יתעוררו בלבבם
להבין עצמם בהכנה הראויה לעלות אל
ארץ חמדה טובה ורחבה, ולעבוד את
השי"ת שם בקיום מצות ישוב ארץ ישראל
ושאר מצות התלויות הארץ.

אמנם כל זה שייך כאשר מתנהגים בכל
דרכי התורה כפי הראוי ובקיום
מצות ה' על דרך הישר, מה שאין כן אם
ח"ו אין מתנהגים בדרך התורה על זה
נאמר בתורה (ויקרא יח, כח) ולא תקיא הארץ
אתכם בטמאכם אותה וגו', ולא ימצא שום
טובה בארץ ישראל.

ומעתה אפשר לומר שעל ענין זה מורה
לנו הכתוב במה שאמר
'והתחזקתם ולקחתם מפרי הארץ' וגו',

בכך כמה חטאים גדולים ומרים, כיון שחוטאים ומורדים בפלטין של מלך ח"ו. והבן.

יכולים להתעסק בענין ישוב ארץ ישראל. ואדרבה, כשבאים לארץ ישראל ואין מתנהגים שם בדרכי התורה, הנה עוברים

סימן לדבר שבקדושה כאשר הדבר עולה בהתאמצות גדול

ועל פי הדברים האלה אפשר לומר, דהנה כאשר שלח משה רבינו את המרגלים לארץ ישראל, וגם צוה אותם להביא משם מפרי הארץ, הנה ידע משה רבינו מראש מקדם, שיש לחוש שמא יתערב היצר הרע בכל ענין השליחות ויצא ממנה מכשול, וכפי מה שהיה לבסוף, אשר על כן נתן להם סימן מובהק בדבר והוא מה שאמר והתחזקתם ולקחתם מפרי הארץ וגו', שאם יראו שהם צריכים להתחזק בנפשם למען יעלה בידם לקחת מן הפירות, אז ולקחתם מפרי הארץ, שמכיון שנתברר להם שאין הדבר עולה בניקל והוצרכו לחזק עצמם לקחת מן הפירות, הרי זה עצמו הוכחה ברורה שהוא מצד הקדושה.

מה שאין כן אם יראו שלא הוצרכו להתחזק כלל על מנת לקחת מן הפירות, אז ידעו נאמנה שלא צוה הקב"ה להביא מן אותם הפירות כלל, כי מאחר שהדבר עולה בניקל ואינם צריכים להתחזק בקיומה, הרי זה עצמו אות ומופת היותר גדול שכבר התערב היצר הרע בתוך הענין, ושוב לא יהיה בזה שום תועלת אלא להיפוך.

ומעתה מובן היטב מה שמצינו שיהושע וכלב לא לקחו מהפירות, כיון

באופן אחר אפשר לומר כוונת אומרו והתחזקתם ולקחתם מפרי הארץ, ויתבאר על פי מה שכתב **אבא מארי** בקדושת יו"ט (פר' ויקהל), כי הנה עינינו הרואות שכאשר ירצה אדם לעשות איזה דבר שבקדושה אזי עולה הדבר בהתאמצות גדול, שכן טירחא גדולה הוא לאדם להיות נעור כל הלילה לעסוק בתורה הק' או אפילו לומר מזמורי תהלים. ואילו כאשר הדבר נוגע לצרכי גופו ועניני הנאת עולם הזה, אזי קרוב הדבר מאוד לעשותה, ויהיה נעור כמה וכמה לילות ולא יתעייף כלל ולא יחשב בעיניו לשום טירחא כלל, עכ"ד זל"ה.

וביאור הענין הוא, כי הנה בשעה שעולה על לב האדם לעשות ולקיים אחת ממצות הבורא ב"ה הנה יתעורר כנגדו כמה מיני נסיונות קשות למנוע מאתו לקיים את מצות הבורא ב"ה, וכל אלה הם תחבולות היצר הרע למנוע את האדם מלקיים את מצות הבורא ב"ה, אשר על כן נחשב בעיניו כל פעולה קטנה כטירחא גדולה ומרובה. ועל כל פנים נמצא עולה מן האמור שבכל דבר שבקדושה זקוק האדם להתחזקות ולהתגבר על כל המניעות ונסיונות ולראות לקיים את המצוה כראוי.

כבר התערב היצר הרע בכל הענין, על כן לא בקשו לקחת מן הפירות, כיון שעל אופן כזה לא נצטוו כלל מפי משה רבינו ליקח מן הפירות, וכפי שנתבאר שכך היה עיקר כוונת הציווי מתחילה וראש, אשר רק אם יצטרכו להתחזק בעצמם למען יעלה בידם לקחת מן הפירות הארץ, אז יקחו מפרי הארץ, שמכיון שהדבר צריך לחיזוק הרי זה מוכיח על הפירות האלה שהם מצד הקדושה, אבל בלי סימן זה לא יקחו מן הפירות כלל.

(דברי יואל תניינא עמוד תקעד)

שלא היו באותו עצה וכו'. דהנה דרשו חכמינו ז"ל (סוטה לה.) בפסוק (כו) וילכו ויבואו וגו', שבא להקיש הליכתן לביאתן וכו' שכבר מתחילה הלכו בעצה רעה וכו'. ולקחו מפירות הארץ כדי להוציא בזה דבה על הארץ, ולומר מה פריה משונה וכו', ומכיון שכן שוב לא היה להם שום טירחא בלקיחת הפירות, ועלה להם הכל בניקל.

ועל כן כאשר ראו יהושע וכלב הא כיצד המרגלים נטלו מן פרות הארץ, שלא עלה להם הדבר בטירחא והתאמצות כלל, הרי זה עצמו אות על מזימתם הרעה, אשר

אותם אנשים השולחים את בניהם לבתי ספר הלומדים חכמת חיצונית אינם שמים על הלב שלבסוף ימצאו את בניהם מחללי שבתות רח"ל

הוא שכל אותם אנשים השולחים את בניהם לשם ימצאו לבסוף את בניהם שיצאו לתרבות רעה ומחללי שבת רח"ל.

וזהו יש לרמז במה שאמר הכתוב 'וימצאו' איש מקושש עצים ביום השבת, שלכתחילה בוודאי לא הי' כוונתן של ההורים שבניהם יהיו זרע מרעים מחללי שבתות, אלא כל עיקר מגמתם הוא על אודות עניני פרנסה וכדומה, אבל בסופן של דברים יתקיים בהם 'וימצאו' כענין מציאה הבאה בהיסח הדעת, שימצאו את בניהם שהקדיחו תבשילם והנה הם מחללין את השבת קודש רח"ל, והבן.

(גרגיר מדרשה שנת תרצ"ב לפ"ק, בעיר גראסווארדיין יצ"ו)

וימצאו איש מקושש עצים ביום השבת (טו, לב). ואפשר לומר הרמז כי הנה ישנם אנשים המתחדשים השולחים את בניהם ללמוד בבתי ספר חכמות שונות, וכל כוונתם הוא למען יהי' קל לבניהם אחרי נישואיהם להמציא לנפשם איזה פרנסה קלה ונקיה, ועל ידי כך יהיה להם היכולת להתפרנס בדרך כבוד, ברם מעולם לא עלה על דעתם שבעת היותם שם יפלו מטה מטה עד כדי כך שיהיו מחללי שבתות ויצאו לתרבות רעה רח"ל, דבר כזה לא עלה על דעתם מעולם שהרי אבותיהם הם באמת שומרי תורה ומצות, ואילמלי היו שמים על לב התוצאה המרה היוצא מזה לא היו שולחים את בניהם לשם מעולם, אלא שמציאות הדברים כך

על ידי הדבקות בקדושה ובמצוות זוכה האדם שהשפע הגשמי יבוא לו רק לטובה

בדבר הא כיצד שייך לבני ישראל ליהנות בעולם הזה.

אכן ביאור הענין הוא, כי הנה מודעת זאת שכאשר יעלה על לב איש ישראל לעסוק בתורה ובמצוות בלי שום הפרעה הנה הוא זקוק לכל צרכי העולם הזה, לאכול ולשתות כראוי למען יהי לו גוף בריא וחזק לצורך עבודת הבורא, וכמו כן נחויץ להיות לו מזומנים בכיסו מעות בשפע רב למען יוכל לקיים את מצוות התלויים בממון, כמו מצות צדקה וגמילות חסדים וכדומה, וככה הוא בשאר כל עניני עולם הזה אשר יתכן להשתמש בהם לקיום התורה והמצוות.

נמצא עולה מן האמור כי בודאי צריך כל איש ישראל להיות לו מכל טובת עולם הזה, כיון שהוא צורך גדול לקיום התורה והמצוות, ובלאו הכי לא יתכן כלל להשיג את מנת חלקינו בעולם הבא, ואם כן איפוא מוכרחים לומר שכל זה נכלל בתוך תנאי החלוקה, שיהיה לבני ישראל מכל טובת עולם הזה, לאשר הם האמצעים שעל ידם נוכל לזכות להשיג את נחלתינו בעולם הבא.

אך במה דברים אמורים אם כל כוונת האדם ומחשבתו בעולם הזה לצורך עבודת השי"ת שיהיה נחת רוח לבורא ב"ה, וכמו שאמרו חכמינו ז"ל (תו"כ פר' קדושים) קדש עצמך במותר לך, והמכוון

למען תזכרו ועשיתם את כל מצותי והייתם קדושים לאלקיכם (טו, מ).

איתא במדרש תנחומא (סי' טו) 'והייתם קדושים', בזמן שאתם עושים את המצוות אתם מקודשים ואימתכם מוטלת על העכו"ם וכו', וראוי לתת לב להבין הכוונה בזה. גם ראוי להבין מפני מה קבעו דרשה זה שתהא אימתן של ישראל מוטלת על העכו"ם אצל מצות ציצית דייקא, הלא הדברים אמורים על כל המצוות שבתורה.

ואפשר לומר בביאור הענין, כי הנה ידוע שעמדו המפרשים על המחקר הא כיצד יכולים ישראל ליהנות מן העולם הזה, כי הלא יעקב ועשו חלקו ביניהם נחלת שני עולמות, כפי מה דאיתא בילקוט (פר' תולדות) העולם הזה נפל בחלקו של עשו, ואילו יעקב בחר לנחלה את חלקו בעולם הבא, ע"כ. אם כן איפוא יש לתמוה טובא איך מצאנו ידינו ורגלינו בעולם הזה, כי לכאורה נראה מזה שחלק העולם הזה הנמצא ביד ישראל גזל הוא בידם כי הוא שייך לזרעו של עשו, ואפילו בעת שבני ישראל הם ברום המעלה ועוסקים בתורה ומצוות ומעשים טובים, שבודאי מגיע להם שכר רב על כל מעשיהם הטובים, אך שכרם שמור להם לחלקם בעולם הבא, ואילו בעולם הזה לא שייך לקבל שכר כלל, כפי מה דקיימא לן ששכר מצוה בהאי עלמא ליכא, אם כן איפוא יש לתמוה

עצמו שפיר יכול לפטור עצמו מן המצוה, והוא כאשר יראה שלא יהיה לטלית שלו ארבע כנפות שלימים, נמצא שכאשר האדם לובש טלית אשר יש לה ארבע כנפות, ועל ידי כך הביא את עצמו לידי חיוב מצות ציצית, ואם כן שפיר מגיע לו ליהנות מן העולם הזה כפי מה שנתבאר בשתי טעמים הנזכרים.

נמצא עולה מן האמור אשר ממצות ציצית ניתן להביא ראיה על שאר כל עניני הרשות וצרכי העולם הזה, שאם האדם מדקדק לבוון בעשייתן לשם שמים על ידי כך יזכה ליהנות מן העולם הזה משורת הדין, ואין לאומות העולם שום מענה עליו, כיון שהוא אוכל ונהנה משלו ולא משל אחרים.

ועל פי הדברים האלה יתבאר כוונת הכתוב, 'למען תזכרו ועשיתם את כל מצוותי', ר"ל כי ממה שאנו רואים אצל מצות ציצית אשר האדם אינו מחויב בדבר, אלא הוא הביא עצמו מדעתו ורצונו לידי חיוב המצוה, מתוך כך יזכרו ויקחו בני ישראל מוסר לנפשם הא כיצד ראוי להשתמש אצל שאר כל דברי הרשות ולכוון בעשייתם לשם שמים, ועל ידי כך יהפך הדבר מן הרשות להיות דבר מצוה. וחזור הכתוב ומפרש הא כיצד ניתן להשיג את הדבר באומרו 'והייתם קדושים לאלהיכם', כלומר שתקדשו עצמכם בדברים המותרים, ועל ידי כך יהיו כל עשיותיכם לשם שמים ויחשב למצוה.

ומעתה יבואר המכוון בדברי התנחומא, בזמן שאתם עושים את המצוות

בדבריהם ז"ל כי לא סגי במה שהאדם מקדש עצמו בעת עשיית מצוות ומעשים טובים, אלא גם בעת שעוסק בענינים גשמיים כאכילה ושתיה ושאר הצטרפויות ועניני הגוף צריך להזהר לעשותם בכוונה זכה לשם שמים, כפי המבואר בשו"ע או"ח (סי' רלב), ואם יעשה האדם ככה אזי יחשב למענו העסק בכל עניני צרכי הגוף, כאילו קיים בהם את מצות הבורא ב"ה.

לא כן בעת שהאדם משתמש בצרכי עולם הזה כדי למלא תאות נפשו גרידא, ואינו מכוון לעבודת הבורא ב"ה כלל, אם כן נראה העסק בהנאת עולם הזה כאילו הוא גוזל אותם מן נחלת עשו בעולם הזה.

ואפשר להטעים ולהסביר את הענין על פי מה שכתב מהרש"א ז"ל (חידושי

אגדות למס' סוטה), כי הנה מה שאמרו חכמינו ז"ל שכר מצוה בהאי עלמא ליכא, כל זה דוקא באותם המצוות אשר האדם מחוייב לעשותם, אבל מצוה שהאדם פטור הימנה והוא מביא עצמו לכלל חיוב כדי לקיימה על זה יש לו שכר גם בעולם הזה. עכ"ד.

לפי זה יש לומר כי הנה בעת אשר האדם מקדש עצמו במותר לו, הנה הוא עושה מדבר הרשות חפץ של מצוה, בהיות כן שפיר מגיע לו לקבל שכרו הטוב בעולם הזה, יען כי לא היה מחויב בדבר, והוא עשאה לדבר מצוה וכיון בעשייתה לשם שמים על זה שפיר מגיע לו שכרו בעולם הזה, כי הוא אוכל משלו.

ומעתה נבוא אל המכוון, כי הנה 'מצות ציצית' היא מצוה אשר האדם הביא את עצמו לידי חיוב, שכן האדם

הדין, ומחמת כן אימתכם מוטלת על העכו"ם, שאינם יכולים לבא במענה ששכר העולם הזה שייך להם וגול הוא ביד ישראל, כי מאחר שבני ישראל מקודשים לאשר עשיתם מדבר הרשות להיות דבר מצוה על כן אתם נוטלין את שלכם, ושפיר ראוי לכם ליהנות ממוכת הנאת עולם הזה.

(דברי יואל פר' שלח עמוד תלג)

כלומר אם אתם עושים מדבר הרשות להיות מצות השי"ת, וכמו שרמז הכתוב באמרו ועשיתם את כל מצוותי, ר"ל שבני ישראל יעשו שאותה פעולה יהיה פעולת מצוה, על ידי כך אתם מקודשים היינו כאמרם ז"ל קדש עצמך במותר לך, ועל ידי כך אימתכם מוטלת על העכו"ם, כיון שבכהאי גוונא שפיר מגיע לכם שכר טוב בעולם הזה מצד

השמחה והאהבה בקיום מצוות הם כלים להמשכת שפע וברכה גלויה לתוך העולם

באהבה ובשמחה שהוא נהנה מן עצם היגיעה, לא כן אצל העובד את ה' מיראה בלבד הוא אינו נהנה מעצם המעשה וכו', עיי"ש.

נמצא עולה מדבריו שעל ידי התבוננות במצות ציצית הדומה לרקיע, הרי זה מביא את האדם לעבוד את השי"ת מאהבה, והעובד את השי"ת מתוך אהבה שפיר מגיע לו שכר טוב בעולם הזה, וכמו שאמרו אשריך 'בעולם הזה' וכו'.

ויש להוסיף עוד על דבריו, כי הנה מצות ציצית כשלעצמה מורה על עבודת השי"ת מתוך אהבה, והוא על פי מה שאמרו בגמרא (מנחות מא.) שמעיקר הדין אין חיוב מצות ציצית רק בשעה שהאדם מלביש עצמו בטלית שיש בה ארבע כנפות, אבל אם האדם משתמש בטלית שאין בה ארבע כנפות לא חייבה רחמנא, וכתבו שם התוספות (ד"ה ענשיתו) שאין

דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם ועשו להם ציצית למען תזכרו ועשיתם את כל מצותי (טו, לח). איתא במדרש (הובא בילקוט סופר, ומקורו באור זרוע סימן שיד), אמרו ישראל למשה, מלפנינו מילה, מאחרינו מה זכות יש, אמר להם משה, השליכו ציציותיכם לאחרים, ע"כ, וצריך ביאור.

ואפשר לומר בביאור הענין על פי מה שכתב בבלי יקר (במדבר טו, לח) לבאר ענין מצות ציצית, שהתכלת דומה לים, וים לרקיע, שענין הים מורה על עבודה מיראה, וענין הרקיע מורה על גודל השמחה שיש למעלה בשמים לעשות את רצון קונו וחפץ צורו. ועל ידי כך יזכור האדם לעשות ולקיים את כל מצות הבורא ב"ה באהבה ובשמחה.

והנה אמרו חכמינו ז"ל (ברכות ח.) על הנהנה מיגיע כפו שעליו נאמר אשריך בעולם הזה וטוב לך בעולם הבא, והכוונה על העושה מצות הבורא ב"ה

לאחריו, ואומרו 'קדם' היינו העולם הבא, שהוא עדיין לפני האדם, ולאחר פטירת האדם הוא הולך אל העולם הבא, עיי"ש.

ומעתה יתבאר היטב המכוון בדברי המדרש, 'שאמרו ישראל למשה, מלפנינו מילה, מאחרינו מה זכות יש', והיינו שאמרו ישראל לפני משה רבינו ע"ה כי בעולם הבא שהוא עומד לפנינו כמו שנתבאר הנה יש לנו זכות מצות מילה, שהרי כל איש מישראל חתום באות ברית קודש, ומשכר מצוה זו יכול כל אדם לאכול שכרו הצפון לו בעולם הבא, אבל מאחרינו, היינו בעולם הזה שהוא קרוי אחר כנ"ל, מה זכות יש, כי באיזה זכות יזכה לנחול כל טובת עולם הזה, שהרי שכר מצוה בהאי עלמא ליכא, וכל שכר המצוות שמור וצפון לחלקו בעולם הבא.

ועל זה השיב להם משה רבינו ע"ה, 'השליכו ציציותיכם לאחריכם', והכוונה כפי שנתבאר שעל ידי מצות ציצית מקבלים שכר בעולם הזה, וזהו אומרו השליכו ציציותיכם, לאחריכם, שבוכות מצות ציצית יזכו לקבל שכר בעולם הזה שהוא נקרא אחר, ועל ידי הזהירות בקיום מצות ציצית שפיר יוכלו ישראל ליהנות ולקבל שכרם הטוב בעולם הזה.

(דברי יואל פר' שלח עמוד תלא)

אדם חייב לקנות לעצמו טלית המחויב בציצית, עיי"ש.

נמצא עולה מן האמור שלעולם היה האדם יכול לפטור את עצמו מחיוב מצות ציצית על ידי שיראה ללבוש בגד שאין בה ארבע כנפות, ואם דקדק האדם לקנות לנפשו טלית שיש בה ארבע כנפות למען יוכל להביא עצמו לידי חיוב מצות ציצית, אם כן איפוא הוא מביא עצמו לידי חיוב, ומי שמביא עצמו לידי חיוב, הרי הוא מורה בזה שהוא מקיים את מצוות הבורא מאהבה, כיון שבאמת לא היה מחויב כלל לקנות לנפשו בגד כזה שיש בה ארבע כנפות אלא שהוא ביקש להביא עצמו לידי חיוב, כל זה מרוב אהבת הבורא ב"ה וכי הוא שמח לקיים מצוות הבורא ב"ה. **נמצא** שגם מצד עצם קיום מצות ציצית כשלעצמו מניע לאדם שכר טוב בעולם הזה.

ועל פי הדברים האלה נבוא לבאר המכוון בדברי המדרש, ויתבאר בהקדם מה שאמרו במדרש (ויקרא רבה יד, א) על הפסוק (תהלים קלט, ה) אחר וקדם צרתני וגו', אמר רבי יוחנן, אם זכה האדם נוחל שני עולמות שנאמר אחר וקדם צרתני, ע"כ. וכתב ב"פ תואר לבאר את המכוון, כי הנה 'אחר' הכוונה על העולם הזה שנקרא בשם אחר, כיון שלאחר פטירת האדם מן העולם הזה הוא משאיר את העולם הזה

